

ИЗРАЗИ ЗА МЕРЕ У ПУТОПИСУ АНДРЕЈА ПЕТКОВИЋА ИЗ 1734. ГОДИНЕ

Путопис *Поклоњеније гробу Господњу* Андреја Петковића из 1734. године, пронађен у румунском делу Баната, представља значајан документ за проучавање језика ове књижевне врсте на прелазу из старог у ново доба. Одавно је примећено да аутори путописа стално прибегавају мерном начину описивања, што је само један од шаблона у њиховом изражавању. Ни путопис Андреја Петковића у том смислу није изузетак. Основни циљ овога рада је указивање на мерне јединице за просторне односе у наведеном делу, као што су: *стопа*, *пед*, *миља* и *фат*, као и на различите мерне изразе који често могу имати карактер поређења.

Кључне речи: *Поклоњеније гробу Господњу*, путопис, жанр, мерне јединице, мерни изрази.

0. Путопис Андреја Петковића из 1734. године значајан је споменик са тла румунског дела Баната, који је под именом *Поклоњење гробу Господњем* издао фототипски 2008. године у Темишвару господин Стеван Бугарски [Петковић, 2008].³ Иако је реч о непотпуном документу,⁴ најзначајнији део списка ипак је сачуван, те представља интересантан материјал за различита истраживања. Подстрек као да даје сам приређивач у предговору насловљеном као *Пролог*, надајући се да је савременим стручњацима и читаоцима приближио спис састављен на „лепом милозвучном српском језику“ пре Доситејевог рођења [Петковић, 2008: 21].⁵

¹ irena.cvetkovic.teofilovic@filfak.ni.ac.rs

² Овај рад је урађен у оквиру пројекта *Историја српског језика (178001)*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

³ Приређивач је написао и предговор, текст рашчитао и превео на српски и румунски језик, дао одговарајуће напомене и објашњења и приложио три карте.

⁴ Наиме, сачувана су 24 листа формата 22,6 x 16,5 cm, тј. 51 страница. Пагинација почиње од 2. стране, затим се наставља до 36, преостале странице 37–51 немају своју пагинацију. Недостаје један лист на почетку, као и 14. и 15. страна. Такође, недостаје и крај рукописа [Петковић, 2008: 15].

⁵ О графији, правопису, као и о фонетским одликама овог дела, писала је Н. Јовић [Јовић,

0.1 Српски барокни путопис, иначе, уз историјске списе, спада „међу најзначајније прозне врсте српске књижевности XVII и XVIII века“ [Павић, 1991: 87]. Проучавајући језичке одлике ове књижевне врсте у поменутом периоду, И. Грицкат наводи да се најчешће ради о водичима кроз Јерусалим и друга хришћанска света места, заједно са аутентичним аутобиографским белешкама самих хаџија [Грицкат, 1976: 298]. Осим ходочасничких водича по светим местима грчког порекла, тзв. проскинитарiona, као што је нпр. путопис Гаврила Тадића из Сарајева из 1662. године, сачувани су, међутим, и путописи који, према М. Павићу, спадају у другу врсту, јер, поред описа свете земље, обухватају и опис путовања до одредишта и натраг [Павић, 1991: 87]. Најкомплетнији спис ове друге врсте оставио је 1727. године Јеротеј Рачанин [Павић, 1970: 307].⁶ Следећи једва сачувани путопис Силвестра Поповића потиче из 1745/6. године, те уз познат, али изгубљен спис Григорија Рачанина из 1739. године, који се, уосталом, бавио описом путовања сплавом низ Дунав, од Осијека до Крајове у Румунији [Павић, 1970: 307], путопис Андреја Петковића спада међу најмлађе познате описе путовања по светим земљама из прве половине XVIII века.⁷

0.2. Хаџилук Андреја Петковића трајао је око пола године и садржи опис путовања копном до Солуна, затим морем до Јафе и по светим местима. За књижевну страну списа посебно су значајни описи призора на мору, пловидби, бура и ветрова – маритиме, које су карактеристика ове групе текстова [Павић, 1970: 308]. Као човек из равнице, Петковић је остао зачуђен над једноличним морским пејзажем, како истиче и С. Бугарски, али је зато сцена риболова врло живописна и сликовита [Петковић, 2008: 13]. Највећи простор дат је описима цркава и манастира,⁸ при чему путописац открива „инжењерску прецизност излагања“, дајући тачан распоред и број степеника, стубова, икона, столова, кандила [Петковић, 2008: 13]. Притом су бројеви исписани црвеним мастилом арапским цифрама и истакнути су величином својом у односу на остали текст. Рукопис је обогаћен илустрацијама најзначајнијих грађевина, које су могле настати на лицу места или касније.

1. Гледано у целини, српски путописи из XVII и XVIII века спадају у дела на народном језику.

2013 и Јовић, 2014].

⁶ Омашком Павић у два наврата наводи да је спис настао 1721. године [Павић, 1970: 307; Павић, 1991: 88].

⁷ М. Павићу, као ни И. Грицкат, путопис Андреја Петковића из 1734. године није био познат [Павић, 1970: 305–324; Грицкат, 1976: 299–302].

⁸ Материјални објекти на поклоничким путовањима су само симболи једног метафизичког пејзажа. Свет чуда походи се посредством грађевина, географских и других објеката који имају функцију спољашњих путоказа метафизичког путовања [Павић, 1970: 313].

1.1. Н. И. Толстој ходочашћа жанровски смешта у десету рубрику од укупно честрнаест у схеми жанровског система (тј. пирамиди) старе српске књижевности [Толстој, 2004: 152–153]. Ове текстове карактеришу прилично изражајне националне црте, које су, уосталом, особина и других текстова световних рубрика [Толстој, 2004: 154].

1.2. М. Павић истиче да је српски барокни путопис „састављен на народном језику или језику сасвим блиском народном“ [Павић, 1991: 89], док И. Грицкат наводи да ови текстови из XVII и с почетка XVIII века пружају обиље дијалекатских података са подручја шумадијско-војвођанског дијалекта [Грицкат, 1976: 299].

1.3. Надежда Јовић, разматрајући фонетске одлике *Поклоњенија* Андреја Петковића, указује на врло висок удео особина у духу српског народног језика, у поређењу са српскословенским и рускословенским. Тако се, осим особина које спадају у општије штокавске народне фонетске црте (замена полугласника са *a*, екавска замена јата са икавизмима шумадијско-војвођанског типа (*није, гди, видио*), или губљење сугласника *x* (*ација, стра, од ти*)), могу издвојити и фонетске одлике банатских говора, тј. њиховог тамашког дела, као нпр. мешање префикса *пре-* и *при-* (*превукоше, преближи*), изједначавање и мешање африката (*ћамија*), промена *љн* у *јн* (*у дојнему крају*) [Јовић 2013: 260].

1.4. Оцена о великом уделу особина у духу српског народног језика стоји и за морфолошке одлике овог списка, иако оне нису детаљније разматране. Овом приликом наводимо само употребу дијалекатског наставка *-и* у локативу множине именица мушког рода, као у примеру *баше ко мложство арапа | по пѣтовн 16/5–6*.⁹

2. С друге стране, ова књижевна врста, пореклом још из најстаријих хришћанских времена, имала је, по свему судећи, своје неприкосновене шаблоне: „Српски путописи потпали су, исто као и руски, под међународни стандард и у изразу, а не само у садржају; јер је припадништво међународним или, како се тада чинило, општечовечанским, како мисаоним, тако и изражајним токовима, било не само цењено, него често и незаобилазно“ [Грицкат, 1976: 298]. Тај шаблонизам (често по угледу на грчки текст) огледа се у низу синтаксичко-стилских особина: уобличење хипотаксе, резултативно осликавање, оживљавање наравије, специфична употреба инфинитива, полисиндет, као и изражавање мерних података, које дају печат овом стандарду [Грицкат 1976: 302].

2.1. Овом приликом, будући да је већ је истакнуто како је упадљива црта старих српских путописа управо мерни начин описивања (в. т. 0.2.), из-

⁹ В. опширније о овој појави у: Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: 229; Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1997: 27–29. Иначе, примери који се наводе у овом раду неће бити обележени акценатским знацима који постоје у рукопису јер нису од значаја за ово истраживање.

ражавање мерних података у путопису Андреја Петковића биће у средишту наше пажње. Осим у већ цитираној студији [Грицкат, 1976: 316–317], на разноврсност израза за меру у путописној прози из XVII и с почетка XVIII века, И. Грицкат указује и у књизи *Актуелни језички и текстолошки проблеми у старим српским ћирилским споменицима*, у оквиру синтагматско-синтаксичких појава [Грицкат, 1987: 100]. Свакако да је ово био подстицај да се овим изразима у *Поклоњенију гробу Господњу* Андреја Петковића из 1734. године посвети већа пажња, с циљем да се укаже на постојање сличних конструкција у нешто старијем путопису Јеротеја Рачанина [ЈР, 1727], као и на стање у стандардном српском језику.

3. У проучаваном путопису Андреја Петковића, мерењем су обухваћена растојања, мере пре предмета, као и њихов број.

3.1. У тексту *Поклоњенија*, растојања су често изражена познатим мерним јединицама, као што су: *стопа* (чешће) и *пед* (ретко). Осим тога, раздаљине се мере и бројем *сати* који су потребни да би се дошло до неког одредишта, а јављају се и *поређења* која имају порекло у дубокој старини.

3.1.1. Стопа¹⁰

одатле поћеш право | запад стопа 35 26/4–5, право пондн стопа ..15.. 26/9, нмла стопа ..15.. 27/22, отъдъ пондн мало налево стопа ..10.. 28/8–9, отъдъ пакн налево стопа ..5.. 28/19–20, мало налево пондн стопа ..4.. 30/5–6, право на востокъ стопа ..20.. 30/13, н ндешъ стопа 35 34/17 и сл.;¹¹

3.1.2. Пед¹²

на десно свете гзке педн :6.. есте каменне 38/5.¹³

3.1.3. Сат¹⁴

далеко ѿрвсалнмъ ѿ нафе ..12.. :..: | сати хода 16/8–9, н то е далеко ѿ релле :1 сатъ 18/8.¹⁵

Свакако је интересантна и конструкција:

зашто е | влизъ свети градъ рвсалнмъ | како два сата алн се видн 19/19–21,

са поредбеним везником *како*, о чијој употреби ће бити више речи у т.

4.5.

¹⁰ Према РМС, 1–6: 1036, једно од значења речи *стопа* је и „заст. јединица мере за дужину величине једног просечног људског стопала (0,324 м)“.

¹¹ Уп. код Јеротеја Рачанина: И отъ двери 18 стопа далъко діяконь стои [ЈР 1727: 31].

¹² Лексема *пед* забележена је у Вук 1852: 493. Данас се под одредницом *пед* упућује на *педаль*, где стоји: „мера за дужину једнака размаку између врха палца и врха средњег или малог прста кад се испруже“ [РМС 1–6: 376].

¹³ Уп. са примером у спису Ј. Рачанина: от свещника до свещника 11 педій [ЈР 1727: 14].

¹⁴ Од турског *saat* [Клајн 2007: 1106].

¹⁵ Сличне потврде долазе и код Ј. Рачанина: От Ниша до Бълиграда 44 сата хода, а от Ниша до Ягодине 20 сата хода (ЈР 1727: 34).

3.1.4. Засупљене су и поредбене мерне ознаке, „које воде своје порекло из дубоке старине“ [Грицкат, 1976: 316]:

далеко на вастокъ колнко може добра пѣшка носити 22/5–6, толнко далеко | колнко би добра пѣшка однела 50/1–2 (2х).¹⁶

4. Величина предмета, тј. њихова ширина, дужина и висина изражене су, осим мерама као што су *стопа* и *пед*, и са *фат* и *миља*.¹⁷

4.1. Стопа

та | црковъ естѣ дѣжнне стопа 118, а ширнне стопа ..43.. 32/2–4, олтар е дѣжнне .45. стопа, | а ширнне .27. 34/4–5, виснне || [...] има стопа ..5.. 37/5–38/ 2 и сл.¹⁸

4.2. Пед

одатлѣ естѣ дрво виснне ..70.. пѣдн 27/8, 8 горнема краю ширнне ..40 пѣдн 27/9–10, плоча [...] дѣжнне пѣдн ..7.., ширнне 3½.. 30/8–9, та е плоча дѣжнне (sic!) 4 пѣдн, | а ширнне 2½ 34/20–21, тѣ естѣ света | азва, сва сребром окована, широко с ѣднѣ пѣдн 38/2–4 итд.¹⁹

4.3. Фат²⁰

ширнне 8 дойнѣма краю фатн ..79.. 27/9;

4.4. Миља²¹

та е ада ..700.. миља ширнне 12/5–6.

¹⁶ Уп. са разноврснијим примерима из путописа Јеротеја Рачанина: узъ потокъ далеко, не знамъ бы ли могла пушка дOMETнути до Силоама [JP 1727: 22]; И пойдосмо колико бы два путъ каменомъ изъ руке дOMETнуо [JP 1727: 23]; и то естѣ близъ града, мало не може се каменомъ довући до града [JP 1727: 28]. В. и друге примере из путописне прозе из XVII и с почетка XVIII века, које наводи И. Грицкат у поређењу са знатно старијим грчким текстовима [Грицкат 1976: 316].

¹⁷ У путопису Јеротеја Рачанина користи се и *аршин*: црква [...] од двери до препрате 43 аршина, а ширине 16, и олтаръ дулине 11 аршина, а ширине 9, а предња препрата дужине 8 аршина [JP 1727: 10]. Лексема *фат*, међутим, није забележена, док се лексема *миља* употребљава само као мерна ознака растојања, као у два забележена примера: то е от Саказа 80 миља [JP 1727: 6]; 1 мостъ, има миља хода преко нѣга от мора [JP 1727: 33].

¹⁸ Уп. са примером у делу Ј. Рачанина: дуга на истокъ съ олтаремъ 83 стопе, а у преко 114 стопа, и кубе широко и дуго 18 стопа [JP 1727: 20].

¹⁹ Слично код Ј. Рачанина: икона голѣма, 8 педи дуљине и 5 ширине [JP 1727: 12].

²⁰ РМС, 1–6: 719 бележи одредницу *хват*: „мера за дужину (око шест стопа)“⁴. Облик *фат* у коме се група *хв-* свела на *ф-* забележен је у банатским говорима [Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: 348]. О судбини групе *хв-* у путопису Андреја Петковића в. у Јовић, 2013: 257. Прелазак групе *хв-* у *ф-* је, иначе, дијалекатска особина која се јавља врло рано у споменицима, а први примери забележени су у Венцловићевом језику [Албин, 1974: 64]. У вези са именицом *фат*, Албин наводи потврду из 1805. године, у језику Стефана Рајића [Албин, 1974: 65].

²¹ У РМС, 1–6: 371, уз именицу *миља*: „мера за дужину (код разних народа различите дужине)“ латинског порекла. Интересантно је да ову лексеми бележи и Михајловић, 1974: 386, са првом потврдом из 1793. године. Међутим, први помен ове лексеме налазимо у *Зборнику различних ствари*, писаном ћирилицом, из 1520. године у Дубровнику [ЈАЗУ VI: 703].

4.5. Компаративни карактер имају изрази са везником *како* или *како што* и *како кад*:²²

и та є црковъ zelo велика кад є глєдашъ нз далека чиннсе како єданъ каштель 6/10–12,²³ и єдно кандало ср/є/брено | толнко голєло, на прилєрь, како аковъ 32/11–12,²⁴ по два стъпа заєдно, єданъ црєвєнъ а дрѣгн белъ, толнкн дєбєлн, како чловєч[є]ска рѣка в дншнцн 28/3–5;

камєнь толнко голєлѣ како що мложє єданъ чловєкѣ носити 7/4–6, 10 дирек-стѣпова ѿ мермера бєла, толнко голєлн, како що бн ·2 чловєка обѣфатнла 27/1–3, толнко сѣ тн стѣповн голєлн, како що бн два |чловєка обѣфатнла 35/18–19;

алн є голєло толнко, како кадѣ саставншъ обєдвє песнцн вєдно 32/8–10.²⁵

5. Као што је истакнуто на почетку, нарочито су чести бројеви басамака,²⁶ кандила, стубова, пенцера²⁷ и др. Овом приликом скрећемо пажњу на то да при исказивању количине број често стоји иза именице на коју се односи:

тѣ горн кандила 8 26/2–4, стѣпова ·12· ѿ мермера 27/5, по томѣ народѣ са патрнарѣмъ | и днтрополнтѣ ·1·, владнка ·6·, днѣкона 12·, скє|щєннѣ 84 31/2–4, нлѣ горє стѣпова кон дрѣє кѣвє ·40·: 34/8, и на тон цркв/н | нлѣю пенцєра ·3· 42/16–17, на нємѣ дрѣгн | камєнн ·55· 39/7–8,²⁸

порєд:

вншє тн стѣпова нлѣ 15 пенцєра (27/5–6), и тѣ горє ·2· кандила 28/11–12, и тѣ горн ·1· полєлєн 32/10,²⁹ горє ·3· кандила ѿ златѣ 33/16–17 итд.

²² Под ознаком заст. и покр., порєдбєнн вєзник *како*, чест уз *што* и *да*, наведєн је у РСАНУ 1975: 94. Тамо сє, мєђутим, нє наводє примєри са *како кад*. Прєма Марєтићу, данашњн вєзник *као* настао је од вєзника *како* [Марєтић, 1899: 39].

²³ Лєксєма *каштел* порєклѣм је из италијанског јєзика и значи „дворѣц, замак; мала тврђѣва, градић, утврђєно мєсто“ [Клѣјн, 2007: 599].

²⁴ Лєксєма *аков* потичє из мађарског јєзика [Клѣјн, 2007: 82]. Осим што означаѣва мєру за запремину течности од 50 литѣра, можє значити и „бурє од 50 литѣра“, што одговѣра горєнаведєном контексту [РСАНУ 1959: 55].

²⁵ Сличнє конструкцијє нису забєлєжєнє у путопису Јєротєја Рѣчинина. Порєђєња ван мєрних изрѣза чинє, мєђутим, битну одлику обѣ путописа. Уп. примєрє у рукопису Андреја Петковића: а она (riba) dMva I stene како | edanq volъ 12/16–17, са онима у спису Јєротєја Рѣчинина: И ту видѣх, како кораблѣ брзо идє, како и стрѣла [JP 1727: 7].

²⁶ Рєч је о туризму *basamak* у значєњу „стєпєник, стєпєница“ [Клѣјн, 2007: 190].

²⁷ Лєксєма је забєлєжєна у: Клѣјн, 2007: 916, са ознаком заст. и покр., у значєњу „прѣзор“ турског порєкла.

²⁸ Слично је и код Јєротєја Рѣчинина: пенцєра 55, и дирєка от мермера 67, и гробница 47 [JP 1721: 5], за шта има паралєла у некима од грчких проскинитѣрија [Грицкѣт, 1976: 315]. Инвєрзија сє, иначе, у текстѣ *Поклѣњєнија* чєсто користи и ван бројних конструкција, тј. именица долази изѣ атрибѣта који је ближє одрєђујє: има | tasq srebrnq 7/14–15, на wbrM:M gvozdenM 21/15, има :Mpria kamenita 46/10 итд.

²⁹ Ради сє о лєксєми *полилєј*, која је грчког порєкла и означаѣва „вєликн црквєнн свєћњѣк с

6. Поред *Путишаствија* Јеротеја Рачанина из 1727. године, спис Андреја Петковића из 1734. године – *Поклоњеније гробу Господњу*, данас је један од најзначајнијих представника тзв. друге групе текстова путописног жанра, који, осим описа светих места, садрже и описе путовања од одређеног места и натраг. Прецизност у излагању, која подразумева пописе конака, тачан број преноћишта, бележење датума, број басемака, кандила, стубова, којих је на једном месту било чак 10.001³⁰ [Петковић, 2008: 6/3], чини основну карактеристику ових дела.

6.1. Изражавање мерних података у вези са растојањима или величином описаних предмета, осим познатим мерним ознакама – као *стопа*, *пед*, *миља* или *хват*, врши се у *Поклоњенију* Андреја Петковића, као, уосталом, и у другим путописима из XVII и с почетка XVIII века, конструкцијама које воде порекло из дубоке старине, а имају карактер поређења. У савременом српском језику, поменуте мерне ознаке, као ни мерни изрази, углавном се више не употребљавају.

6.2. Поређењем путописа Андреја Петковића и путописа Јеротеја Рачанина у погледу изражавања мера за просторне односе, утврђено је да се ради се о два различита и, вероватно, независна рукописа (у спису Јеротеја Рачанина налазимо, на пример, већу разноврсност поредбених мерних ознака, наведених у фусоти 14, док изрази са са везником *како* или *како што* и *како кад* изостају (т. 4.5.)), упркос чињеници да их карактерише стандардизовани начин изражавања. Он проистиче из ослањања на претходну књижевнोजезичку традицију, о чему сведочи и низ других синтаксичких особина на које је указала И. Грицкат [Грицкат, 1976], а за које постоје паралеле у грчком језику или у оквирима балканског језичког савеза.

6.3. Потпадајући у великој мери под утицај већ постојећих водича по светим местима, а нарочито далеких узора у виду грчких проскинитарiona, путописи прве половине XVIII века интересантни су материјал и за проучавање елемената народног језика. Њиховим обухватнијим испитивањима могла би се ревидирати наслеђена веровања и убеђења „о томе да почетке новије српске књижевности, са народним језиком као изразом, треба тражити не од времена Доситеја или Вука, него и раније“ [Грицкат, 1976: 297].

6.4. *Путопис* Андреја Петковића, осим у погледу особина шумадијско-војвођанских дијалеката на тлу румунског дела Баната, где је и настао, може свакако допринети и проучавању удела српскословенских и рускословенских особина на прелазу из старог у ново доба [в. Јовић 2013: 260].

6.5. Поред постојећих описа графиције, ортографије и фонетике [Јовић, 2013; Јовић, 2014], нарочито треба приступити проучавањима лексике овог

много свећа или сијалица, обешен на средини цркве“ [Клајн, 2007: 958].

³⁰ Ако се приређивачу Стевану Бугарском овај број учинио претераним [Петковић, 2008: 108], шта рећи онда о 14.000 басемака у путопису Јеротеја Рачанина [ЈР 1727: 11].

рукописа и преиспитивању података о првом јављању неких позајмљених лексема у српском језику, као што је нпр. *миља*.

6.6. Непознат донедавно науци о српском језику, као и науци о књижевности, путопис *Поклоњеније гробу Господњу* Андреја Петковића, остајући веран оквирима жанра и барокне традиције, описујући и оне догађаје којима аутор није лично присуствовао, осим склоности ка церемонији и помпи, импресионира и смислом за детаљ и прецизност изражену бројевима, те исписивањем цифара црвеним мастилом и сâм писац истиче њихов несумњив значај.

Литература

- Албин, 1974: А. Албин, Прилог проучавању појединих фонетских црта шумадијско-војвођанског дијалекта. *Зборник за филологију и лингвистику*, XVII/2. Нови Сад: Матица српска, 57–71.
- Вук, 1852: В. Стефановић Караџић, *Српски рјечник (1852) I, II*. Сабрана дела Вука Караџића књ. XI/1, XI/2. Приредио Јован Кашић. Београд: Просвета, 1986.
- Грицкат, 1976: И. Грицкат, Језик српских путописа из XVII и с почетка XVIII века. *Зборник историје књижевности*, књ. 10. Београд: САНУ, 297–322.
- Грицкат, 1987: И. Грицкат, *Актуелни језички и текстолошки проблеми у старим српским ћирилским споменицима*. Београд: Народна библиотека СР Србије.
- Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1994: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин. *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. Прва књига: увод и фонетизам*. Српски дијалектолошки зборник XL. Београд: САНУ и Институт за српски језик.
- Ивић, Бошњаковић, Драгин, 1997: П. Ивић, Ж. Бошњаковић, Г. Драгин. *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта. Друга књига: морфологија, синтакса, закључци, текстови*. Српски дијалектолошки зборник XL. Београд: САНУ и Институт за српски језик.
- ЈАЗУ, VI: Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. <<https://archive.org/stream/rjecnikhrvatskog06jugouoft#page/702/mode/2up>>. 14.10.2014.
- Јовић, 2013: Н. Јовић, Фонетске одлике путописа Андраја Петковића из 1734. године. *Годишњак за српски језик*, број 13. Ниш, 2013: Филозофски факултет, 251–262.
- Јовић, 2014: Н. Јовић, О графици и правопису путописа Андреја Петковића из 1734. године. *Годишњак за српски језик*, број 14. Ниш: Филозофски факултет (у штампи).
- ЈР, 1727: Ј. Рачанин, *Путьшаствиє къ граду Јерусалиму Јеровея, ѱромонаха рачанинскаго*. <<http://istorijabalkana.yuku.com/topic/29/Jerotej-Raanin-16xx17xx#.VDk-2tIW3Ni>>. 11. 10. 2014.

- Клајн, 2007: И. Клајн, *Велики речник страних речи и израза*. Нови сад: Прометеј.
- Маретић, 1899: Т. Maretić, *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Михајловић, 1974: В. Михајловић, *Грађа за речник страних речи у предвуковском периоду (од времена пре Велике сеобе до Вуковог Рјечника 1818. године)*. II том (М – Ш). Нови Сад: Институт за лингвистику у Новом Саду.
- Павић, 1970: М. Павић, *Историја српске књижевности барокног доба (XVII и XVIII век)*. Београд: Нолит.
- Павић, 1991: М. Павић, *Историја српске књижевности 2. Барок*. Београд: Досије, Научна књига.
- Петковић, 2008: А. Петковић, *Поклоњење гробу господњем 1734* (Приредио Стеван Бугарски). Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- РС, 1–6: *Речник српскохрватског књижевног језика*, 1–6. Нови Сад–Загреб, 1967–1976. Фототипско издање. Нови Сад: Матица српска, 1990.
- РСАНУ, 1959: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. 1. Београд: Институт за српскохрватски језик.
- РСАНУ, 1975: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, књ. 9. Београд: Институт за српскохрватски језик.
- Толстој, 2004: Н. И. Толстој, *Студије и чланци из историје српског књижевног језика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Вукова задужбина – Нови Сад: Матица српска.

Ирена Цветкович Теофилович

ВЫРАЖЕНИЯ ИЗМЕРЕНИЙ В ХОЖДЕНИИ АНДРЕЯ ПЕТКОВИЧА ОТ 1734 ГОДА

(Резюме)

Обнаруженное в румынской части Баната хождение *Поклоњење гробу господњу (Поклонение Гробу Господнему)* Андрея Петковича от 1734 года представляет собой важный документ для изучения языка этого литературного жанра на переходе от старой к новой эпохе. Давно отмечено, что авторы хождений постоянно обращаются к измерительному способу описания, который является только одним из шаблонов в их выражении. В этом смысле путешествие Андрея Петковича не является исключением. Основная цель настоящей работы – указать на единицы измерения пространственных отношений в приведенном произведении, такие как: *стопа, пед, миља* и *фат*, а также на различные выражения измерений, которые часто могут иметь характер сравнения.

Ключевые слова: хождение, жанр, единицы измерения пространственных отношений.

